

מאוצרות הפרשה

מעתה יבוארו דברי רש"י להפליא: כאשר ראה יעקב שיוסף חי, אמר: סבור הייתי למות שתי מיתות, שתסתלק ממני השכינה ויתבע ממני על מיתתך, כיון שבשליחותי חיה רעה אכלתך ואין מכניסים אותי במחיצתו של הקב"ה, והוא שתי מיתות – לעוה"ז ולעוה"ב. אבל כאשר התברר שהוא חי רק שמכרוהו אחיו מכיון שהביא דיבתם אל אביהם, אם כן לא על ידי שליחותי נמכר ואיני חייב לקבל עונש כלל, כמבואר בשו"ת מהר"ם מלובלין, שאם היתה המיתה על ידי סיבת השליח, אין המשלח חייב לקבל על כך עונש. ואם כן "אמותה הפעם", היינו שימות רק בעולם הזה ולא לעולם הבא! (ס התלמוד ב"ק בפתיחה, שם)

ויברך יעקב את פרעה (מו, ז)

"ומה ברכה ברכו? שיעלה נילוס לרגליו וכו' ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא על נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ" (רש"י ממדרש תנחומא).

איזו קושיא היא "ומה ברכה בירכו", וכי חסרות ברכות שיכול לברכו, והרי אפשר לברך בחיים, באריכות ימים וכדומה? עוד קשה, שלכאורה התוספת "ומברכתו של יעקב ואילך וכו'" – היא למותר, ולמה לנו לדעת זאת? אלא, פירש הגאון רבי אלכסנדר סנדר שור, בעל "תבואות שור", הלא ידועים לנו דברי חז"ל שפרעה עשה עצמו אלוה ואם כן, קשה היה לרש"י, "מה ברכה בירכו"? דהיינו: כיון שפרעה חשב עצמו לאלוה, איך שייך לברכו? והלא אם יבוא אליו אדם ויאמר לו "תזכה לחיים" וכדומה, בודאי יקצוף עליו מאוד ויאמר לו: "הרי הברכות מסורות בידי, ואתה מברכני באותם דברים?" ולכן פירש רש"י שהברכה היתה שיעלה הנילוס לרגליו, ואם כן הפלא ופלא, שהרי חז"ל אמרו ש"הוכחתו" של פרעה כי הוא אלוה, כביכול, היתה ממה שהיה הנילוס יוצא לקראתו, כמו שכתוב "אשר אמר לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל ט, א), ואם כן ברור שרק מאותו הזמן יכול היה לעשות עצמו אלוה. וזה מזה שסיים רש"י ואמר: "ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא על נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ", ואם כן בשעת הברכה עדיין לא עשה עצמו אלוה – ואפשר היה לברכו... (בכור שור – עירובין נ"ג, שם)

ויברך על צואריו עוד (מו, כט)

"אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע (רש"י)".

כאשר התאפשר הדבר יצאו רוב פליטי ישיבת מיר בשנחאי, לכיוון ארה"ב. בתנאי הימים נעשה הדבר באמצעות אנייה, בהפלגה דרך הים. כאשר התקרבה האנייה למפרץ סאן פרנסיסקו, נראה ברקע הגולדן גייט ברידג', "גשר שער הזהב", ורבים מהמפליגים מיהרו לחזות בו. גשר מדהים זה מסמל עבור מהגרים שמגיעים מהאוקיינוס השקט את ארץ החירות והחופש. בדיוק כמו ש"פסל החירות" מסמל זאת עבור מהגרים שמגיעים מהאוקיינוס האטלנטי. בירכתי האנייה ישב לו אחד מאריות מיר, הגאון הגדול רבי שמואל בירנבוים זצ"ל ותלמודו בידו. אמרו לו: שמואל! הרי זו הזדמנות חד-פעמית להביט מקרוב בגולדן גייט ברידג' – כיצד תחמיץ את ההזדמנות!?

נענה: הרי זו הזדמנות חד-פעמית ללמוד תורה גם בשעה שיש תשוקה לראות את הגולדן גייט ברידג' – כיצד אחמיץ את ההזדמנות!?! (הראי בניני)

ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי אם האלוקים (מה,ח)
לימוד גדול עלינו ללמוד בכל אורחות חינו. שום דבר לא עשה לי השכן/החבר/ או פלוני ואלמוני. "כי אם האלוקים..". אם נחיה עם האמונה הפשוטה הזו, נחסוך לעצמינו בעיות ותקלות רבות בין אדם לחבירו.

וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך (מה,כד) "אל תתעסקו בדבר הלכה" (רש"י) לכאורה, למה לא ציווה כן גם יעקב כשיצאו למצרים? עוד קשה: מנין ידע יוסף שלא ציווה להם כן יעקב? ואם ידע שיעקב לא ציווה – מנין למד יוסף לומר להם שלא יעסקו בדבר הלכה בדרך? תירוץ חריף הביא החיד"א ב"פתח עינים" (תענית י): בשם מהר"ר יהונתן: הגמרא בקידושין (ל.) אומרת: "לעולם ישלש אדם שנותיו, שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד". ומקשה הגמרא: וכי יודע האדם כמה יחיה? ומתרצת: ליומי, ופרש"י: ב' ימים מקרא, ב' ימים משנה, ב' ימים תלמוד. והקשו בתוספות (שם, בד"ה לא) שעדיין יש להקשות: וכי יודע כמה יחיה? אלא בכל יום ישלש את לימודו – שליש במקרא, שליש במשנה ושליש בתלמוד. ואם כן, כאשר שלח יעקב אבינו את בניו למצרים, היה סבור שמת יוסף והתבטל מה שהובטח לו שלא ימותו בניו בחייו, ואם כן הרי השבטים הם ככל האדם ויש לחשוש שימותו, ולכן אפילו בדרך צריך לקרוא בכל יום הלכה ושלש, כדברי התוספות. לכן לא ציווה יעקב שלא יעסקו בדבר הלכה. אבל לאחר שיוסף התוודע אל אחיו, התברר שההבטחה עדיין במקומה ובניו של יעקב לא ימותו בחיי אביהם, ולכן ציווה עליהם יוסף שלא יעסקו בדרך בדבר הלכה, שכיון שאביהם קיים – יוכלו להשלים את חלק ההלכה כאשר יגיעו לישוב... (כמוצא שלל רב)

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך (מו, ל)

"ומדרשו סבור הייתי למות שתי מיתות – בעולם הזה ולעולם הבא, שנסתלקה ממני שכינה והייתי אומר שיתבעני הקב"ה מיתתך. עכשיו שעודך חי, לא אמות אלא פעם אחת (רש"י)".

פירוש נפלא בדברי רש"י, אמר הגאון רבי משה יהושע העשיל, בעל "ים התלמוד", לאחר שהוא מקדים את קושיית השל"ה: איך לא הבין יעקב אבינו שיוסף חי, והלא אמרו חז"ל "גזירה על המת שישתכח מן הלב", וכיון שראה שעברו שנים רבות כל כך ולא נשתכח ממנו – היה עליו להבין שלא מת? בכדי ליישב זאת, מביא בעל "ים התלמוד" את מה שמבואר בשו"ת צמח צדק" (סימן ו), שכתב: מי ששכח שליח לילך לו לדרך ונהרג בדרך ההוא, צריך המשלח לקבל תשובה. והטעם שהרי מבואר בש"ס: "אמר הקב"ה לדוד: עד מתי עוון זה טמון בידך? על ירך נהרג נוב עיר הכהנים", ואף שדוד לא חטא בזה, מכל מקום כיון שבסיבתו נהרגו הכהנים, נחשב כאילו הרגם. ואם כן גם כאן היה יעקב סובר שצריך לקבל תשובה והיה נענש על מה ששלח את יוסף ובשליחות זו חיה רעה אכלתהו. והנה, אמרו חז"ל "כל שחבירו נענש על ידו – אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה". לכן סבר יעקב שזו הסיבה שיוסף לא נשכח מן הלב, שהרי עיקר מה שנשכח המת מן הלב כתבו המפרשים משום שהנשמה מסתלקת למעלה ואינה בזה העולם, לכן הוא נשכח מן הלב. וכאן, כיון שחבירו (דהיינו אביו) נענש על ידו, אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, ולכן לא נשכח ממנו.

לא ניתן לקנות יהודי בפת לחם!

יְכַלְכַּל יוֹסֵף אֶת אֲבִיו וְאֶת אֶחָיו וְאֶת כָּל בְּיַת אֲבִיו לָחֶם לְפִי הַטֶּף (מ"ז, י"ב)

וַיָּבִיאוּ אֶת מִקְנֵיהֶם אֶל יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לָחֶם בְּסוֹסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבְּקָר וּבְמִקְנֵי הַיְנָהּ לְכָל מִקְנֵיהֶם בְּשָׁנָה הַהוּא (מ"ז, י"ג)
 לכאורה עלינו להבין: מדוע ביחס לאביו ולאחיו של יוסף – נאמרה לשון 'ויכלכל', בעוד ביחס למצרים – נאמרה לשון 'וינהל'? הלא לכאורה מדובר על אותו הדבר בעצמו: הן את אחיו והן את המצרים פירנס יוסף, תוך שהוא דואג לכלכלתם! את התשובה – נבין על פי המעשה הבא:

היה זה באחד הימים, כאשר יצא הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשב לרחובה של עיר, ופגש ביהודי פשוט, חזק ובריא בגופו, כשהוא עומד בשוק וממתין שיגיע אי-מי וישכרנו למלאכה כלשהי. ניגש אליו רבי לוי יצחק ואמר לו: "האם רצונך לבוא עימי אל ביתי? אני מוכן לדאוג לכל מחסורך ברווח, אולם תנאי אחד יש לי: עליך למלא כל בקשה שאבקש ממך!".
 האיש, אשר הכיר את הצדיק היטב, הסכים להצעה מיד. הוא היה משוכנע כי לא יבקש ממנו בקשות שתהיינה מעבר ליכולותיו, ומאידיך – בהחלט קסמה לו ההצעה, להיות משוחרר מדאגות היום יום, כאשר כל מחסורו יהא מוטל על צווארו של הצדיק!
 ואכן, עוד באותו היום עקר היהודי אל ביתו של רבי לוי יצחק, שדאג להגיש לו מיד סעודה דשנה, ובניתיים – לא ביקש מאומה. כך, יום ועוד יום: בכל יום דואג הצדיק להרעיף כל טוב על ראשו של ה'עובד' שלו, מבלי לבקש ולו בקשה אחת ויחידה!
 ההסדר, מצא חן בעיני היהודי. מבחינתו, לא יכול היה להיות טוב מכך! אולם לאחר מספר חודשים, ניגש אליו הצדיק ואמר לו: "האם זוכר אתה את התנאי שהתניתי עמך, על פיו עליך למלא כל בקשה שאבקש ממך? ובכן, כעת הגיע הזמן למלא את התנאי: אני מבקש ממך לעשות דבר אחד ויחיד... לחלל את השבת!".

היהודי לא האמין למשמע אזניו... האם יתכן שהצדיק מבקש ממנו לחלל את שבת המלכה? אולם רבי לוי יצחק היה נחוש בדעתו: "הסכם זה הסכם, ועליך למלא כל בקשה שאני מבקש! ובכן, זו בקשתי! אני רוצה שתחלל את השבת!".
 כאשר הבין היהודי לבסוף כי רבי לוי יצחק מתכוון ברצינות לבקשתו, וכי אין בכוונתו לסגת מדרישתו – התפתח בינו ובין הצדיק ויכוח קולני, שבסופו תפס היהודי את רגליו וברח מביתו של הצדיק כל עוד רוחו בו...
 או אז, נשא רבי לוי יצחק את עיניו לשמים ואמר:

"ריבונו של עולם, ראה את בניך! יהודי פשוט התגורר בביתי חודשים ארוכים ונהנה מכל טוב, אולם כאשר אך ביקשתי ממנו לחלל את שבת קדשך – תפס את רגליו ונס כנשוך נחש! מי כעמך ישראל!..."
 ואכן, זה טיבו של יהודי: יהודי אינו מוכן למכור את נשמתו בשום מחיר!
 ומכאן תשובה לשאלתנו, כפי שהיה אומר הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל:
 שכן כאשר מדובר היה על יעקב אבינו, ועל האחים הקדושים, ברור היה כי הם לא יסטו ולו במשהו מדרכם בכדי לזכות בפרנסה... יהודי רעב ניתן אמנם 'לכלכל', אולם לא ניתן בשום אופן 'לנהל' אותנו באמצעות האוכל!
 לעומת זאת, את המצרים הרעבים – בהחלט ניתן היה 'לנהל' באמצעות הלחם... בשביל לזכות לפת לחם – הם היו מוכנים לעשות הכל, ואפילו למול את עצמם כפי שדרש מהם יוסף (ראה רש"י להלן נ"א, נ"ה)... משום כך, אכן, ביחס למצרים, יאה וגם נאה לשון 'וינהלם'! ("ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

מתפלל נעמד לידי שמונה עשרה כשהוא מצונן, מה אעשה?

שאלה: אתמול התחלתי להתפלל שמונה עשרה, ולידי נעמד מתפלל שניכר ונשמע שהוא מאד מאד מצונן, משתעל, מנוזל, ומתעטש, וככל הנראה יש לו "שפעת". כידוע שהעמידה לידו יש בה חשש ממשי של הדבקות. שאלתי היא, מה אפשר לעשות במקרה כזה, כדי להשתדל להמנע מהדבקות?
 תשובה: מותר ואף מצוה לעזוב את המקום, למקום שהוא בטוח ששם לא ידבק מהמחלה.
 מקורות ונימוקים: העצה הטובה ביותר המותרת ואולי גם המחויבת מצד "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" לעזוב את המקום, וללכת להתפלל במקום מרוחק יותר מאוורר ששם אין חשש של הדבקות.
 שבמקום הצורך שיש דבר המטרידו בתפילתו מותר לעזוב את מקומו, וכמו שכתב במשנה ברורה (סימן קד סק"א) שאם יש תינוק המפריע לו, ירחיק את עצמו ממנו ולא ידבר עמו. עוד כתב (שם סק"ב) שאם נסתפק באיזה דין איך יתפלל, מותר לילך ממקומו כדי לעיין בספר. וכן כתב בשו"ע (שם ס"ג) ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, וכתב הרמ"א אבל יכול לילך למקום אחר כדי שיפול הנחש מרגלו.
 וכתב על כך המשנה ברורה (סק"י) שכל ההפסק שאסור בנחש, היינו ע"י דיבור, כגון לומר לאחר שיסירנה, אבל ע"י הליכה מותר, שהליכה לא נקראת הפסק, ודוקא הכא דהוא לצורך להסיר הנחש, אף דתלינן דמן הסתם לא יהיה סכנה, אבל שלא לצורך מקרי הליכה ג"כ קצת הפסק. ואם כן בענינו אפילו על הצד שהסכנה היא רחוקה, ותלינן שלא יהיה סכנה, מכל מקום ההליכה מותרת, ובפרט שכעת שהוא חושש מהדבקה ובצדק, ואינו יכול לכוון כראוי בתפילתו שמותר לו לילך ממקומו. (הגר"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

שפה חכמים מוּחַחֵיט: אַכְרַהַט: "יַעֲקֹב עֲקָרָן" – יַחַק: "יַחַק עֲקָרָן" – יַעֲקֹב: "יַחַק וַיַּעֲקֹב עֲנִיָּה עֲקָרָנִי!" רַק אַחַד דַּוָּאֵר אַמַּת. מַי דַּוָּאֵר הָאֵמַת?

מזל טוב

תשובה לחידה פ"ש: יום הולדת. תשובה לחידה: הוא יצטרך 7 ימים מכיוון שביום האחרון ישאר 2 מטר מהבד שאוהם הוא לא יצטרך לגזור. רב סלכס: מרדכי אילוז נ"י

כפר אברהם: משפחת יוסף לאירוסי הבן גני הדך: משפחות לואיס – שלוינגר לאירוסי הבת הנכדה משפחת קולין לבר מצוה משפחת קרמר לבר מצוה